

Takto koncipovaný výstup má totiž zároveň hodnotu dokumentu, a preto môže vzniknúť problém s predpokladaným zaradením a edičným spracovaním všetkých príspevkov, ktoré na podujatí odzneli. Treba však pripustiť, že prinajmenšom pri dvoch až troch príspevkoch z prvých dvoch oddielov by sa dalo uvažovať o ich nezaradení, pretože nespĺňajú základné kritériá vedeckého textu. Tým by sa výrazne zvýšila kompaktnosť a koherentnosť jednotlivých oddielov zborníka. Keďže však ide o výstup z podujatia, cieľom bolo zrejme i predviesť diferencovanosť a viacperspektívnosť pohľadov na „druhý život“ Máchovho diela, a tak vznikla široká škála textov od precíznych mikroanalýz až k panoramatickým pohľadom na konexie Máchovej tvorby v rámci stredoeurópskej či celkovo európskej literatúry.

Lubica Somolayová

Mgr. Lubica Somolayová, PhD.
Ústav slovenskej literatúry SAV
Konventná 13
813 64 Bratislava
SR
e-mail: Lubica.Somolayova@savba.sk

JUNGMANNOVÁ, Lenka (ed.): ČESKÁ LITERATURA. ROZHRANÍ A OKRAJE. IV. kongres svetové literárněvědné bohemistiky. Jiná česká literatura (?). Praha : Ústav pro českou literaturu AV ČR – Akropolis, 2010. 630 s.

IV. bohemistický kongres, ktorý sa konal v Prahe v lete 2010, mal tentoraz pestrý, prevažne metodologicky a kultúrno-typologicky orientovaný obsah. Jeho knižnými výstupmi sú štyri publikácie so spoločným problémom českej literárnej a umeleckej špecifickosti – v prítomnom zborníku je príhodne formulovaná ako *inakosť* – a to nielen v kontexte európskej a svetovej literatúry, ale tiež v jej vlastných interných kontextoch sústredených vo veľkorysom oblúku do minulosti českej literatúry ako národného fenoménu, ale tiež do jej iných, „parciálnych“ inakostí, tak ako ich modeloval estetický, ideologický, edukatívny, imanentne žánrový, druhový, poetologický alebo tiež čitateľský referenčný pohyb v tomto priestore. Obraz literatúry takto nadobúda charakter zmysluplného mapovania toho najdôležitejšieho a najrelevantnejšieho v zmysle aktuálnej objednávky.

Iným zaujímavým výstupom z takto postaveného projektu sú zmenené parametre komparatívneho výskumu. Súbor publikovaných textov totiž ukazuje, že aktuálne princípy výskumu porovnaním sú dnes už výrazne odlišné od tých, ktoré literárne procesy, javy, diferencie a osobnosti vymedzovali ešte pred zhruba desaťročím.

V zhode s úsilím ukázať *inakosť* na rozhraní a okraji aj v paradigme jej najaktuálnejšieho obrazu, je zborník zostavený z ôsmich tematických okruhov, ktoré nielen mnohorako kaleidoskopicky, ale tiež v logickej postupnosti, garantovanej zostavovateľkou zborníka Lenkou Jungmannovou, prezentujú účastníkov podujatia z domáceho, ale tiež zahraničného bádateľského prostredia. V oboch prípadoch ide o veľmi pestré zoskupenie slavistov a bohemistov. Zo zahraničného okruhu sa v zborníku frekventujú bádatelia z významných ve-

deckých inštitúcií z východnej i západnej časti Európy, domáci okruh zastupujú všetky významné bohemistické ústavy a tiež univerzitné a pedagogické pracoviská.

Práve vďaka takejto bádateľskej zostave, ktorá je už vo svojej podstate a podobe nositeľkou inakosti a rôznorodosti, je prítomný zborník vydareným výstupom z podujatia IV. bohemistického kongresu. Bude vhodné konkrétnejšie sa pristiaviť pri dôležitých príspevkoch z okruhov „ôsmich inakostí“, ktoré som vyššie avizovala.

V úvodnom tematickom bloku, ktorý zostavovatelia nazvali Jinakost čtení: kanonizace, ideologie, estetika sa príspevky autorov Vladimíra Papouška, Petra Komendu, Richarda Müllera a Lukáša Borovičku dotýkajú aktuálnych problémov literárnej a kultúrnej rekonštrukcie minulosti na tradičnej báze rešpektovania historických a estetických stereotypov ako východísk pre etablovanie časosledných aj poetologických súradníc inakosti v zmenenom historickom, estetickom a poetologickom kóde, pričom, čo osobne považujem za užitočné, je ako kritérium „produktívnej inakosti“ inštalovaná kategória čitateľskej skúsenosti, ktorá môže produkovať zmysluplnú zavŕšenosť textov. V tomto zmysle sa zmienenému problému z pozícií historickej poetiky venuje štúdia Vladimíra Papouška *Strategie kanonizace. Z perspektívy noetickej inakosti ideológie a umenia* podobný problém nahliada štúdia Richarda Müllera *De/ritualizace performativního rozporu. Literatura mezi vnitřkem a vnějškem*. Téma literárnovednej historiografie sa venuje text Lukáša Borovičku *Otázka světového názoru. Mezi literární vědou a historiografií*. Autor štúdie otvára aktuálne otázky literárnovednej interpretácie vo vzťahu k historiografickému kánonu národnej literatúry, pričom poukazuje na nutnosť zohľadňovať nielen estetické, ale tiež diferencované svetonázorové pozície autorov, ktoré dejinný kánon literatúry utvárajú „zdola“ a obohacujú ho tak o nadliterárny antropologický rozmer totožnosti, ale aj inakosti. Sofistikovanej problematike literárneho fragmentu ako nositeľa parciálneho produktívneho výsledku „stroskotania“ pri tvorbe zmysluplného umeleckého celku sa venuje štúdia Petra Komendu *Poetika fragmentu a dekanonizace díla*, ktorá problém kánonu hodnotí z pozícií interpretačnej hermeneutiky otvoreného zmyslu.

Druhá inakosť prezentovaná zborníkom má charakter vecných empiricky evidovateľných nálezov. Pod spoločným vymedzením Jinakost v českej literatúre ju sumárne tvorí sedem domácich a zahraničných príspevkov k rozličným témam. Kľúčovú pozíciu má problém vymedzenia a pomenovania českej exilovej literatúry (príspevky Janny Czaplínskej a Heleny Koskovej). Hodnotu zaujímavých materiálových nálezov má text o českej detskej a mládežníckej skautskej literatúre (Věra Brožová) a tiež exkurz do zakázanej českej dramatiky v rokoch 1948 – 1989 (Lenka Jungmannová). Jiří Holý je autorom príspevku k poetike literatúry o holokauste, Martin Pilař poetologicky vymedzuje fenomén českého kultového románu a problematike neobjavených prvkov futurizmu v českej poetistickej lektúre a kritike sa venuje štúdia Ilony Gwózdź-Szewczenko.

Štyri nasledujúce kapitoly zborníka sa inakostí dotýkajú nie z okraja, ale priamo zvnútra literárneho textu: skúmajú inakosť literárnej osobnosti, špecifickú inakosť literárneho diela, inakosť literárnej postavy a inakosť literárneho priestoru. Tvoria najmasívnejšiu časť zborníka, dovedna tridsaťtri príspevkov. Do úvah európskych bohemistov vstupujú osobnosti v českom literárnom prostredí opomínané, kontroverzné alebo naopak celkom neznáme. Tie posledné, ako sa v príspevkoch ukázalo, môžu mať zaujímavé osudy odráža-

júce rovnako zaujímavé etapy či epizódy českého kultúrneho, ideologického a politického života (príkladom je príspevok Michala Přibáňa na margo exilového vydavateľa Antonína Vlacha a jeho kontroverzného pôsobenia v českom pofebruárovom exile).

Do pozoruhodnej skupiny príspevkov patria štúdie o typologicko-poetologických súvislostiach českých autorov a ich umeleckých súpútnikov alebo inšpirátorov (štúdia o mannovskej paradigme v diele Ladislava Klímy od Istvána Vörösa a štúdia *Mozart jako identifikační figura* od Ursy Heftricha). Cenné sú v novej optike nahliadnuté osudy diela významných českých tvorcov a literárnych teoretikov (Otokar Březina, Karel Krejčí) v štúdiách Veroniky Matějkové a Petra Holmana.

Skupinu teoreticky mimoriadne inštruktívnych príspevkov tvoria štyri hrabalovské štúdie od Petry James, Matija Ivačića, Jakuba Česky a Lenky Vítovéj. Sú rôznorodými, avšak veľmi relevantnými pohľadmi na Hrabalovo miesto v objavne formulovanej poetologickej (James, Česka, Ivačić) alebo stredoeurópskej kultúrnotypologickej (Vítová) paradigme.

Tematický blok spojený so skúmaním inakosti v literárnom diele sa vracia k výrazným autorom a textom, ktoré v českom literárnom prostredí fungovali od jeho počiatkov (stredoveká téma Přemysla-Oráča) až po modernú podobu literatúry 20. storočia, ktorá si utvárala vlastné inojazyčné alebo intermediálne kontexty ako reprezentantov inakosti. V tejto skupine príspevkov sa čitateľ zborníka stretne opätovne so spisovateľskými osobnosťami Bohumila Hrabala, Jaroslava Haška alebo Jozefa Čapka.

Blok *Inakost' literárnej postavy* tvoria témy ako Český Jánošík, Golem, Švejk. Sú to fenomény takmer emblematické, ktoré v štúdiách Ute Rassloff a Sergia Corduasa reprezentujú transformovanú a premenlivú inakost' v širšom než len národnom kontexte.

Zborník, ktorý tu chceme čitateľovi priblížiť, uzatvárajú príspevky o inakosti priestoru: v konkrétnych štúdiách ho reprezentuje imaginatívna sila česko-nemeckého pomedzia, priestor ako kľúč k čítaniu poézie Bohuslava Reynka alebo cintorín ako miesopriestor českej poézie 20. storočia.

Konštitutívnou súčasťou inakosti v jej pragmatickom pôsobení v kultúrnom kontexte sú prvky literárneho života, edičnej a publikačnej činnosti, problematika prekladu, a tiež problematika vyučovania českej literatúry v inojazyčnom prostredí. Prítomný zborník v niekoľkých príspevkoch výberovo vstupuje aj do týchto kontextov.

Na záver by som rada konštatovala, že zborník je exkluzívnym podujatím nielen z domáceho, ale paralelne aj z inokultúrneho pohľadu. Inakost', téma rozhrania a okraja, ktoré sú jeho problémovou osnovou, sa totiž opätovne habilitovali ako zmysluplné bádateľské a interpretačné zadanie.

Zora Prušková

PhDr. Zora Prušková, CSc.
Ústav slovenskej literatúry SAV
Konventná 13
813 64 Bratislava
SR
e-mail: Zora.Pruskova@savba.sk